

Anna Lahelma

Brittipopin cheerleaderit

Minun huhutaan olleen bändäri. Kerronko lisää? Kaikkiahan bändärit kiinnostavat. Loistoa ja rappiota! Kokaiinia, mustaa nahkaa ja häikäilemättömiä roudareita... Tarinani ei sisällä mitään näistä. Ei edes juurikaan seksiä, ainakaan kenenkään kuuluisan kanssa. Kerronko kuitenkin?

But I'm a creep, I'm a weirdo./ What the hell am I doing here?/ I don't belong here.

Radiohead, "Creep". *Pablo Honey* (1992)

TARINA ALKAA SUURIN PIIRTEIN vuodesta '92. Suomalaisia hittilistoja hallitsivat Scorpions, Michael Jackson ja Popeda sekä uusi tulokas Neon2. Naisten olkatoppaukset ja permanenttitukat alkoivat jo lässähtää, kun Suomi syöksyi lamaan. Mutta minä en ollutkaan Suomessa. Olin muuttanut vuodeksi Englantiin vanhempieni työn vuoksi. Opettelin 15-vuotiaani pikkusiskoni kanssa käymään pubissa ja puhumaan niin, että o vivahtaa ö:hön ja e ä:hän ja konsonantteja on vähemmän kuin enkunkirjan nauhalla ja telkkarin jenkeillä.

Oli tapana marista, että nykyään ei tehdä hyvää musiikkia: 60-luvulla kaikki oli paremmin! Kyllähän jotain R.E.M:ä ja U2:ta kesti kuunnella, mutta ainoat levyt joista olimme siihen mennessä todella intoilleet, olivat isän vanhat Beatles-vinyylit. Oli kuitenkin turhauttavaa fanittaa ihmisiä, jotka olivat joko kuolleita tai vanhempia kuin omat vanhemmat.

Englantilaiset nuoret olivat itsetietoisia ja pelottavia: päädyimme viettämään paljon aikaa kotona lueskellen ja musiikkia kuunnellen. Silloin löysimme musiikkilehdet ja niiden kautta joukon uusia bändejä. Kitarat helisivät hypnoottisesti, ja soittajat olivat vain muutaman vuoden liian vanhoja ollakseen poikaystäviämme. Bändit kuulostivat aivan erilaisilta kuin mikään aikaisempi. Mitä ne eivät missään nimessä olleet. Mutta sillä ei ole merkitystä, koska olimme liian nuoria tietääksemme. Niitä bändejä kutsuttiin joskus *indie*-bändeiksi, mikä kuulosti hienolta, sillä tiesimme sen tarkoittavan itsenäistä. Meille uudet bändit kuulostivat kirpeältä tuulahdukselta, joka puhalsi pois 80-luvun rippeet, nuoruuden piinallisemmän alkupuolisikon ja Suomen.

Kielitaidon karttuessa aloin saada selvää sanoituksista. Kuten tiedetään, poplyriikat ovat mustetahrastei, josta jokainen löytää sen, mikä itseä kalvaa, ja minä löysin tämän: luvan olla epävarma ja outo. Kun rujon näköinen nuorimies haikaili tyttänsä perään ja vollotti omaa ulkopuolisuuden tunnettaan, vakavamielinen teinityttö vierassa maassa tunnisti itsensä – ei tytöstä vaan laulajasta.

La la la-la-la, la-la-la-la-la-la-la-la-la.

Blur, "For Tomorrow". *Modern Life is Rubbish* (1993)

Tallinnassa oli festarit. Viro oli itsenäinen, mutta Neuvostoliiton haju leijui yhä nurkissa ja notkelmissa. Mitäpä tuosta: hanasta sai Saku-olutta käytännössä ilmaiseksi, vihreä nurmikenttä vietti kohti lavaa, taivas oli sininen emalikipu yllämme ja päivä jatkui ja jatkui. Yhdessä tuolloin otetussa valokuvassa makaan nurmikolla viininpunainen samettilätsä päässä kalmankalpeana, kärsivän ja samalla ylpeän näköisenä: elämäni ensimmäinen kunnan krapula. Useimmissa kuvissa on poikia: virolaisia poikia, ruotsalaisia poikia ja suomalaisia poikia, ja kansallisuudet pystyy vaivatta erottamaan toisistaan. Virolaisten farkut ovat huonosti istuvia ja lumipestyjä, kun taas ruotsalaisten tukka näyttää siistiltä vielä kolmantenakin festaripäivänä.

Parissa kuvassa on vähän vanhempia poikia, oikeastaan aikuisia miehiä. He eivät ole suomalaisia, ruotsalaisia eivätkä virolaisiakaan, vaan brittejä hörökörvineen, manteliselmineen ja kuohkeine pottatukkineen.

Pikkulavalle oli nimittäin buukattu englantilaisbändi nimeltään Blur. Pääsimme helposti eturiviin, ja kun keikka loppui, juttusille bändin jäsenten kanssa. Kuului kai asiaan pyytää nimikirjoitusta. Soittajat piirtelivät lapuille hassuja eläimiä ja ukkeleita. Taitavia, havaitsi taidelukiolaisen harjaantunut silmä. Pian olimme bussissa matkalla kohti jatkoapaikkaa, me neljä suomalaistyttyä, pari ruotsalaistyttyä, kolme suomalaista poikaa ja bändi.

They're with the band, ja ovet aukeavat. Betonisen hotellin tahmaisessa yökerhossa tanssii yksinäinen Samantha Fox, yksi päivän tähdistä. Opetamme rumpalia juomaan lonkeroa, ja hän kertoilee pitkäpiimäisesti entisestä tyttöystävästään. Saarnaamme laulajalle, että parvekkeen kaiteilla ei saa kiipeillä, varsinkaan tuollaisessa kunnossa ja basistille, että tupakka suussa ei saa missään nimessä sammua.

Niin poikamaista kuin tuolloin noin 25-vuotiaiden soittajien touhu olikin, se oli ehdottomasti tyttöjen ja setien kohtaaminen. Ajatus, että olisimme ryhtyneet pompahtelevaa tanssia intiimimpään fyysiseen kanssakäymisen näiden mukavien mutta hyvin humalaisten aikuisten kanssa, oli mieletön. Paitsi toinen niistä isom-

mista ruotsalaistytöistä oli kyllä aika kauan kitaristin huoneessa kahdestaan juttelemassa.

I know you want to hold my hand, / I know you're going to love my band, yeah! / Join our club!

Saint Etienne, "Join Our Club". *Join Our Club / People Get Real* (1992)

Suomessa muutama koulukaverikin alkoi kuunnella tätä hassua musiikkia, jota kutsuttiin popiksi. "Pop" oli niihin aikoihin lähinnä haukkumasana: kaikki vakavasti otettava kitaroilla soitettava musiikki oli *tietysti* rockia. Mutta kuka tarvitsee vakavasti otettavaa musiikkia? Pian kävi ilmi, että Suomessakin oli popbändejä ja popklubeja. Jos oli lainahenkkarit tai tuuria, pääsi sisään.

Ensimmäisillä klubeilla on vertaistukiryhmän tunnelma. Ajatella, näin monta ihmistä, jotka tykkäävät popista! Ehkä jopa kymmenen. Klubit ovat useimmiten arki-iltoina, kolkoissa tiloissa. Popilla ei ollut etuliitteitä vielä, ja amerikkalaiset vaihtoehtobändit soivat Riden, Sueden ja Stone Rosesin välissä. Tutustuimme tampere-laisiin poppareihin, jotka kertoivat, että heidän kotikaulungissaan joka toinen soittaa pop-bändissä – jopa tytöt! – pop-diskot ovat arkipäivää ja tanssilattia aina täynnä. "Hesalaiset ei tanssi, ne on niin koppavia."

Eivät vai? Mehän tanssimme.

Poptanssissa vartalo pysyy suhteellisen jäykkänä, ja kädet liikkuvat vain kyynärpäistä alaspäin, pää heiluu aavistuksen puolelta toiselle. Tanssissa ei ole mitään reteää eikä myöskään eroottista; se on lapsen tai nukan tanssia. Kun tulee vauhdikkaampi kappale, alkaa hillitön pomppiminen. Osittain tanssityylin valintaan vaikuttivat pari numeroa liian isot Doc Martens -maihinnousukengät ja liian lyhyt hame.

Girls who are boys, who like boys to be girls, / who do boys like they're girls, / who do girls like they're boys. / Always should be someone you really love.

Blur, "Girls and Boys". *Parklife* (1994)

Popparitytöillä oli useimmiten lyhyt tukka ja pinnejä päässä. He halusivat näyttää hyvältä ja käyttivät paljon aikaa meikkaamiseen, vaatteiden metsästämiseen kirpputoreilta ja tukan värjäämiseen vuoroviikoin tummaksi ja vaaleaksi, mutta halveksivat tyttöjä, joille ulkonäkö on tärkeä. Popparitytöt tykkäsivät vaaleanpunaisesta ja glitteristä, värillisestä kynsilakasta, muovieläimistä, irtokarkista ja täytekakusta. Popparitytöt ottivat tyttömäisyyttä haltuun ja tekivät itsestään vähän hömppiä kiireesti ennen kuin kukaan muu ehti. Sitten jonain toisena päivänä he vetivät ylleen farkut, miesten kauluspaidan ja kravatin kaulaan. Miespuolisten poptähtien pukeutumista saatettiin kopioida sellaisenaan.

He olivat orastavia feministejä sillä naiivilla tavalla kuin useimmat sen ajan Suomessa kasvaneet keskiluokkaiset tyttölapset: heille oli itsestään selvää, että sukupuolella ei oikeasti ole mitään väliä, ja isona he tekevät tasan mitä lystäävät. He eivät ikipäivänä kutsuisi itseään femi-

nisteiksi, sillä se kuulostaisi ankealta. Ainakin poikien mielestä. Poppariporukoissa he korostivat olevansa tasaveroisia poikien kanssa, ja oli silkkää sattumaa, että pojilla oli useimmiten soittajan, tytöillä tyttöystävän tai kannustavan kaverin osa.

Popparipojat olivat laihoja. Tai sitten jo ensimmäistä kaljamahaansa kasvattavia, mutta eivät koskaan lihaksikkaita tai ryhdikkäitä. Heillä oli kalvakkaa iho ja joskus meikkiä. He vähätelivät itseään ja nauroivat paljon. He olivat melkein kuin tytöt. Paitsi että he olivat poikia, mikä oli kiva bonus.

Tytöt pussailivat tyttöjä ja joskus jopa pojat poikia. Tuntui hienolta, kun minua ja parasta kaveriani luultiin tyttöpariksi. Jotkut julistautuivat biseksuaaleiksi Sueden laulajan esikuvan mukaan *I'm a bisexual who has never had a homosexual experience*. Homo-etuliitteen olisi usein voinut jättää pois.

She's star, star crazy, / getting stupid on the streets tonight, / and shaking like a mechanical thing! / with an electric love in her eyes.

Suede, "Starrazy". *Coming Up* (1996)

Bändejä käytiin katsomassa isolla porukalla, joskus Ruotsissa asti. Silloin tällöin pääsimme backstagelle. Siellä oli usein kuolettavan tylsää. Siinä se tähti nyt on: mene juttelemaan. Hopihopi! Tämä on tilaisuutesi. Yhtäkkiä ei ollut mitään sanottavaa. Tähdet istuivat hikisinä ja umpimielisinä, itseään päihdyttäen, eivätkä selvästi halunneet mitään muuta kuin olla hetken rauhassa. Mutta juuri sitä heille ei suotu. Heitä kävi sääliksi. Kun tähdet parin kaljan jälkeen saivat koottua itsensä, pojat pääsivät paiskaamaan kättä ja rupattelemaan. Meihin tyttöihin he suhtautuivat varautuneesti.

Tajusin hämärästi, että noin 16–22-vuotiailla tytöillä on hieman vanhempien miesten silmissä eräs hyvin näkyvä ominaisuus. Nimittäin se, että he ovat noin 16–22-vuotiaita tyttöjä. Sitä ennen ja sen jälkeen he ovat mitä ovat: fiksuja tai yksinkertaisia, kauniita tai rumia, tyylikkää tai tyyliittömiä, laiskoja tai kunnianhimoisia, poppareita, hevareita, lukutoukkia tai himourheilijoita. Mutta niiden muutaman vuoden ajan: nuoria *bybyjä*. Oli siinä hyvätkin puolensa. Se teki kuitenkin vaikeaksi pitää yllä tärkeää illuusiota, että tässä epätodennäköinen seurue ihan sattumalta viettää iltaa yhdessä, eikä kukaan ole toista kuuluisampi tai vanhempi tai isommasta maasta, ja missään nimessä kukaan ei vokottele ketään.

Miksi tähtien tapaaminen oli niin tärkeää? Jokaisella oli varmaan oma syynsä. Joku halusi verkostoitua. Joku halusi kohdata sielunkumppaninsa. Joku halusi testata viehätysvoimaansa. Joku halusi panna. Joku halusi keskustella syvällisesti sanoituksista. Joku halusi päästä harjoittelemaan englannin ääntämistä. Kuka tietää? Useimmat halusivat juhliä. Tähtien läsnäolo sai kaiken tuntumaan merkittävältä, rokotti meidät pienuutta ja tavanomaisuutta vastaan. Pääsimme hetkeksi mukaan heidän maailmaansa, ja meistäkin tuli erityisiä.

I think I'm gonna start a band./ The great depression is at hand./ People will mourn across the land./ Yeah, I'm gonna start a band.

Brainpool, "Bandstarter". *Painkiller* (1995)

Valtaosa pojista soitti jossain bändissä. Melkein kukaan tyttö ei soittanut. Joskus sitä tuli miettineeksi. Mutta ei kovin usein, kun oli niin paljon tekemistä. Klubeja järjestettiin talkoohengellä. Minäkin pääsin jakamaan flaijereita. Kun keikka alkoi, me tytöt tanssimme eturivissä. Oli jännä juttu, miten Semifinalin matala lava muutti oman kaverin, ihastuksen tai puolitutun esiintyjäksi, melkein tähdeksi. Meno lavalla oli – nyt sen kai voi jo sanoa ääneen – useimmiten vaatimatonta. Vähän väliä salliäni alkoi kiertää, soittimet olivat hädin tuskin vireessä ja laulu lähes kuulumattomissa, mikä ei välttämättä ollut suuri menetys.

Mutta me tanssimme. Tanssimme vaikka kukaan muu ei olisi tanssinut, ja ehkä ajattelimme, että tanssimme veisi soittajien huomion pois siitä, että saundit ovat perseestä ja muuta yleisöä meidän lisäksemme ei nyt sitten tällä kertaa tullutkaan. Olimme popin cheerleade-reita. Vaikka tietenkin olisimme kavahtaneet moisen ilmauksen alentavuutta ja amerikkalaisuutta.

Kun pojat eivät olleet paikalla, jaoimme soittimia kuvitteellisissa bändeissämme. Sanoitukset meillä oli valmiina, samoin esiintymisasut ja levynkannet. Vain biisit ja soittotaito puuttuivat, mutta äkkiäkös asia olisi korjattu, sillä olimme käyneet vuosikausia pianotunneilla. Jotain muutakin taisi puuttua: rohkeus.

In a lifetime full of changes,/ a woman's group/ is still a second-class convention./ Look around who has the power./ Am I a big mouth with a fix of paranoia?

Echobelly, "Give Her a Gun". *Everybody's Got One* (1994)

Älä käsitä väärin: Oasis oli ihan kelpo bändi. Mutta Suomenkin pop-skeneen alkoi valua ennennäkemätöntä mahtailua, junttimaisuutta ja miehistä ylenkatsetta. Juuri niitä asioita, joita luulin päässeeni pakoon! Miksei saman tien fanittaa heviä tai gangsta-räppiä? Jotain hyvin outoa oli tapahtumassa pojille. Androgyynistä rillipäästä saattoi kehkeytyä yhdessä yössä leveästi kävelevä, kuolaava, rasvaisia juttuja mumisevia köriläs. Äkkiä oli tärkeää olla *lad*, joka suomeksi tarkoitti suurin piirtein jatkää. Me emme olleet jätkiä. Jatkämäiseksi naiseksi ryhtyminen tuskin olisi tehnyt meistä muottiin kelpaavia, emmekä liioin halunneet olla naisia, jotka sopivat reteän pop-jätkän rinnalle: koristeita, bändäreitä, vaiennettuja vaimokkeita. Olimmeko me soittotaidottomat tytöt oikeita poppareita ensinkään?

Suurin osa pojista soitti bändeissä, mutta eivät kaikki. Oli myös dj:tä, aloittelevia pop-toimittajia, levyneräilijöitä ja wanna be -tuottajia. Ja diggareita. Mikä on diggarin ja fanin ero? Diggari on asiaansa perehtynyt *connoisseur*, fani taas tietämätön moukka? Diggari säilyttää arvokkuutensa, fani on hillitön? Diggari analysoi,

fani filistelee? Diggari filistelee, fani kuluttaa? Diggaria kiinnostaa musiikki, fania idolin persoona? Diggaria kiinnostaa idolin persoona, fania idolin perse? Vai onko olennaisin ero sittenkin ikä ja sukupuoli: diggari on tyyppillisesti aikuinen ja miespuolinen, kun taas paradigmaattinen fani on teinityttö?

Smoke some fags and play some pool./ Pretend you never went to school./ But still you'll never get it right./ 'Cause when you're laid in bed at night,/ watching roaches climb the wall,/ if you called your dad he could stop it all.

Pulp, "Common People". *Different Class* (1995)

Kaksi asiaa leimasi viipalettamme 90-luvun suomalaisesta brittipop-skeneestä: talouslama ja oma ikävaiheemme. Yhdessä ne tuottivat tilanteen, jossa ihmisillä oli paljon aikaa ja vähän rahaa.

Lopettelimme lukiota ja haparoimme ponnottomasti kohti jatko-opintoja taidealalla tai jonkin monimutkaisen nimisen humanistisen aineen parissa. Mutta opiskelemaan ei päässyt ensimmäisellä yrittämällä, varsinkaan jos pääsykokeisiin valmistautuminen tarkoitti lähinnä pääsykokeirjan mukana kanniskelua kahviloissa ja baareissa. Moni meistä päätyi viettämään välivuoden – tai välivuotia. Nousukauden nuorten fiineistä hanttihommista kahviloissa, konttoreissa ja muotiputiikeissa me 90-luvun puolivälin abiturientit saimme vain haaveilla. Jotkut siivosivat ruotsinlaivoja. Monet vain olivat.

Valmisnuudelit olivat muodikasta ja eksoottista ruokaa. Kotiviinipänikät pulputtivat yksioiden nurkissa. Vaatteet ostettiin käytettynä – mutta eihän uutena olisi edes saanut oikeanlaisia. Jos vuokra tuntui liian kovalta, saattoi aina irtisanoa kämppänsä ja muuttaa kavereiden nurkkiin tai vanhempien luokse. Tai vielä parempi: kaverin vanhempien luokse. Töölössä ja Ullanlinnassa toimi äitien ja isien mökkeillä pienimuotoisia kesäkommuuneja. Olimme nuoria ja hemmoteltuja; emme tienneet mitään ahdingosta, jota lama meitä hieman vanhemmalle sukupolvelle aiheutti. Olimme iloisia, kun ei tarvinnut käydä kokopäivätyössä, vaan pystyi sen sijaan keskittymään kokopäiväisesti pop-elämään. Piti voida lähteä spontaanisti Tukholmaan *Elastican* keikalle. Tai ihan vaan baariin.

I was looking for some action,/ but all I found was cigarettes and alcohol.

Oasis, "Cigarettes and Alcohol". *Definitely Maybe* (1994)

Vuorokaudesta puuttuivat aamut. Jossain vaiheessa niitä alkoi kaivata. Jokainen terve nuori tuskailee olemassaolonsa merkitystä tai sen puutetta, mutta opiskelu- ja työpaikan puuttuminen lisäsi angsteiluun vivahteensa. Huomaa, että ihmissuhdehuolia en ole edes maininnut. Nuoruus on viheliäistä aikaa, eikä nuoruus popparina ole poikkeus. Olimme jumiutuneet määrittelemättömäksi ajaksi limbotilaan teini-iän ja aikuisuuden väliin ja vailla vastausta kysymyksiin, "mitä teet?", "mikä olet?" tai

”mikä sinusta tulee?”. Popista löytyi käyttökelpoinen identiteetti, ainakin joksikin aikaa.

Vuosi vuodelta tuli kuitenkin vaikeammaksi erottua muista, ei-poppareista. Pukeutumisemme ei enää herättänyt huomiota Helsingin katukuvassa. Musiikkigenrelle oli vaikiintunut nimi, brittipop, ja kaiken

lisäksi se uhkasi tulla muodikkaaksi. Reaktiona valtavirtaistumiseen osa pop-skenestä alkoi muuttua yhä elitistisemmäksi ja oikeaoppisemmaksi. Britti-etuliite tarkoitti: ei enää amerikkalaista musiikkia, lukuun ottamatta muutamia poikkeuksia, joiden tiedettiin olevan jonkin arvostetun brittibändin esikuvia. Myös kone-

musiikin diggailu oli arveluttavaa. Vain puoliksi leikillään harkittiin kenkätarkatusta klubin narikkaan: sisään ei olisi asiaa butteissa tai napsukengissä eli ohutpohjaisissa miesten loafereissa. Klubeilla alkoi käydä ihmisiä, jotka olivat siellä siksi, että brittipop oli *in*, ja uudet bändit tuntuivat olevan liikkeellä samalla asenteella. Pian tuntui luontealta ottaa käyttöön vanha mantra: nykyään ei tehdä hyvää musiikkia. Milloin sitten tehtiin? No tietenkin 80-luvulla, silloin oli The Smiths!

Let's all meet up in the year 2000./ Won't it be strange/ when we're all fully grown?

Pulp, ”Disco 2000” *Different Class* (1995)

Levyhyllystäni päätellen lakkasin ostamasta levyjä 1997. Samana vuonna pääsin opiskelemaan käytännöllistä filosofiaa. Noihin aikoihin myös moni ystävästäni alkoi kääntyä ahtaaksi käyneestä popista kohti muuta elämää ja musiikkia. Pidemmän päälle ei ole kovin hohdokasta olla ensisijaisesti toissijainen: fani, bändäri tai cheerleader. Porukamme alkoi vääjäämättä, ankarasta vastaan pyristelystä huolimatta, lipua kohti aikuisuutta. Vuosituhat vaihtui, minäkin vakiinnuin ja valmistuin, menin töihin ja perustin perheen. Basistin kanssa. Kuuntelen nykyään myös kantria.

mahtikäsitteet popissa

- 1 ”The Concept”. Teenage Fanclub (1996).
- 2 ”Understanding”. Small Faces (1966).
- 3 ”Anxiety”. Ramones (1992).
- 4 ”Effect and Cause”. White Stripes (2007).
- 5 ”The Logical Song.” Supertramp (1979) (*but then they send me away to teach me how to be sensible/ logical, responsible, practical./ and they showed me a world where I could be so dependable./ clinical, intellectual, cynical.*)
- 6 ”Käsitys mummoloista”. Absoluuttinen nollapiste (2000).
- 7 ”Fysiikka ei kestä”. CMX (2003). (”kun Jumala tulee/ ei fysiikka kestä”)
- 8 ”Mind Over Matter”. Sahara Hot-nights (2004).

lista 9

- 9 ”Truth Be Known”. Neil Young (1995).
- 10 ”God”. John Lennon (1970). (*God is a concept/ by which we measure/ our pain*)

pop argumenttina

- 1 ”It Don't Mean a Thing (If It Ain't Got That Swing)”. Duke Ellington/ Irving Mills (1931).
- 2 ”The Chase Is Better Than the Catch”. Motörhead (1980).
- 3 ”I Ain't What You Do (It's the Way That You Do It)”. Melvin Oliver/ James Young (1939).
- 4 ”If You Don't Cry”. Magnetic Fields (1999) (*if you don't cry./ it isn't love*)
- 5 ”Shoop Shoop Song (It's in His Kiss)”. Rudy Clark (1963). (*if you wanna know, if he loves you so*)

lista 10

- 6 ”It's Alright, Ma (I'm Only Bleedin')”. Bob Dylan (1965) (*that he not busy being born/ Is busy dying*)
- 7 ”Providence”. Ani DiFranco (1999). (*but I just got one more/ thing to tell you/ cuz words are vitamins/ and life is short*)
- 8 ”Please Return It”. Posies (1996). (*when we live the life we live/ it's never ours completely*)
- 9 ”Pacing the Cage”. Bruce Cockburn (1991). (*I never knew what you wanted/ so I gave you everything*)
- 10 ”It Must Be Summer”. Fountains of Wayne (1999). (*it must be summer/ 'cause the days are long/ [...] it must be summer/ 'cause I'm falling apart*)